Noordwest-Overijssel

door H. P. Gorter

Het plassengebied in de „Kop" van Overijssel, dat de deelnemers aan het vaarkamp-1956 zullen leren kennen, is wel een van de uitgestrektste, gaafste en meest gevarieerde moerasgebieden in ons land.
Voor practisch alle Nederlanders is „Giethoorn" een bekend begrip, maar velen weten niet, dat Giethoorn maar een onderdeel is van een veel en veel groter geheel, dat zich uitstrekt van Zwartsluis en Meppel tot Steenwijk en Ossenzijl (bij de Friese grens). Eens lag hier een uitgestrekt veengebied, in het Oosten en Noordoosten begrensd door de hoge zandgronden, in het Zuiden door het Meppeler Diep en in het Westen door de diluviale opduiking van Vollenhove en de Zuiderzee. Heel wat Drents water stroomde hierheen af en de lozing kon alleen bij laagwater op de Zuiderzee geschieden: geen wonder dat dit land soms bijna verdronk! De turfwinning in dit laagveengebied, in het Zuiden begonnen en later steeds meer naar het Noorden uitgebreid, deed bovendien veel land in water verkeren en wind en golfslag werkten ertoe mee, dat in het Zuiden grote plassen ontstonden: Beulaker Wijde en Belter Wijde, omgeven door uitgestrekte rietlanden. Vele kleinere „wieden" sluiten zich hierbij aan. In het moerasgebied lagen vanouds vele eendenkooien.
Meer naar het Noorden, waar aan het Westzijde het markante silhouet van het oude stadje Blokzijl het landschap beheerst, ontstond door de vervening een uitgestrekt gebied van „ribben", land en water, vele vierkante kilometers groot. Grote plassen komen hier niet voor, behalve het Giethoornse Meer, dat overigens dichter bij Blokzijl ligt dan bij Giethoorn.
Ondanks de veranderingen, die zijn ingetreden, nadat in de twintiger jaren het Ettenlands gemaal aan de Zuiderzeedijk was gesticht, zodat men het waterpeil in de hand had, en nadat in de laatste decennia uitgestrekte stukken „kraggeland" zijn ingepolderd, is hier een buitengewoon karakteristiek gebied overgebleven, dat een onweerstaanbare aantrekkingskracht uitoefent op de liefhebber van het laagveenlandschap.
De grote uitgestrektheid en de meer of mindere voedselrijkdom van het water hebben grote variaties in het vegetatietype doen ontstaan. Bij floristen was het land van Vollenhove al vanouds beroemd, maar een grondige en systematische botanische inventarisatie heeft toch pas plaats gevonden in de jaren na de oorlog, toen zowel het aankoopbeleid van „Natuurmonumenten" als de voorbereiding van een streekplan dit nodig maakten. De vogelmensen hadden dit gebied al veel eerder goed verkènd, niet het minst om de purperreigers, die er op enkele plaatsen broedden, en om de aalscholvers.
Die aalscholvers waren ook de oorzaak, dat Natuurmonumenten, dat na de aankoop van het Naardermeer maar weinig meer aan „moerassen" had gedaan, hier in 1934 aan de slag ging (waarna overigens later ook de Nieuwekoopse, Kortenhoefse, Ankeveense en Loosdrechtse plassen aan de beurt kwamen, zodat de achterstand op moerasgebied nu wel is ingehaald!).
In 1934 werd de Bakkerskooi in het Zuidelijk oeverland van het Belter Wijde, waar een grote aalscholverkolonie huisde (en nog huist!), aangekocht en stukje voor stukje werd het bezit in de omgeving daarvan na geduldige onderhandelingen uitgebreid. Het was een grote verrassing toen later bleek, dat hier ook botanisch uiterst waardevolle terreinen lagen, prachtige veenweiden

en trilvenen, waar de Handekenskruiden in Juni bij honderden bloeien en waar Sturmia en Parnassia niet zeldzaam zijn. Jammer genoeg liggen verschillende van die botanische paradijzen in gedeelten, die volgens het streekplan zullen worden ontgonnen, of althans omstreden zijn. Het behoeft geen betoog, dat de natuurbeschermers hiertegen in verzet zijn gekomen! In 1939 kwam, dank zij G. A. Brouwer, de grote kenner van dit gebied, ook de prachtige Grote Otterskooi, welks geboomte het Giethoornse Meer beheerst, in handen der Vereniging. Na de oorlog werden de aankopen uitgebreid tot alle randgebieden van Beulaker en Belter Wijde, zodat thans ruim 500 ha hier natuurmonument is. Het zijn echter veel verspreide percelen, zodat het werk van Natuurmonumenten daar nog lang niet ten einde is. Alle eigendommen werden de laatste jaren geïnventariseerd en beheersplannen werden uitgewerkt.

Straks, in Augustus, als de vaarkampboot bij *Blauwe Hand* ligt, zullen de orchideeën natuurlijk uitgebloeid zijn en de karekieten zullen hun lied al niet meer laten horen. Maar de gele Watergentiaan zal in grote velden ons oog bekoren en de bloemenpracht van Wilgenroosjes en Wederik zal nog te zien zijn. De aalscholvers van de Bakkerskooi zullen nog in grote troepen af- en aanvliegen. En de prachtige sfeer van dit waterland en zijn karakteristieke dorpen zal, naar ik hoop, een onvergetelijke indruk bij de vaarkampers achterlaten!

Parnassia in de kooilanden rond Wanneperveen. Foto: J. van Dijk
Cliché „Natuur en Landschap"